

**ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. május 11.**

# **SZERB NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM**

## **KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA**

**2020. május 11. 8:00**

### **I. SZÖVEGÉRTÉS ÉS ÉRVELÉS VAGY GYAKORLATI SZÖVEGALKOTÁS**

Időtartam: 90 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA**

## РАЗУМЕВАЊЕ ТЕКСТА

### Прочитај пажљиво текст и одговори на питања!

„Ко је био Евген Думча?

(1) Евген Думча (1838-1917) је био једна од најзначајнијих личности Срба у Угарској у периоду тзв. Дуализма који је трајао од године Аустро-угарске нагодбе до краја Првог светског рата и распада Хабсбуршке монархије. Истакао се као српски привредник, финансијски стручњак и политичар и један од највећих српских добротвора свога доба. Најпознатији је и највише се истиче данас у мађарским круговима као прослављени први градоначелник Сентандреје који је на челу града провео више од три деценије.

(2) Рођен је у Пешти у посрбљеној, веома имућној породици цинцарског порекла, а крштен је у српској цркви (мада је у то доба већ у Пешти постојала и цинцарско-грчка црквена општина). Породица Думча води порекло из Мосхопоља, а настанила се средином 18. века у северозападном угарском граду Коморану на Дунаву где се укључила у живот месне српске православне заједнице настале још почетком 16. века. (Печат црквене општине потиче из 1511. г.) Школовао се у трговачко-економској школи у Бечу.

(3) У другој половини 1850-их године настанио се у Сентандреји са којом су већ од раније постојале породичне везе Думчиних. Бавио се велетрговином, пре свега вином, кљуком, некретнинама и вредносним хартијама. У Сентандреји се 1862. оженио Петронелом из угледне српске породице Блажић. Крајем 1860-их година је већ носилац руководећих функција у граду, а документи из градског архива потврђују да је 1871. изабран за великог судца (начелника) насеља, а од 1872. када се законом уводи и регулише локална самоуправа у Угарској и Сентандреја постаје град са уређеним магистратом и функцијом градоначелника, изабран је за носиоца ове одговорне функције. (...)

(4) Због својих заслуга (одводњавање мочваре у атару града и парцелисање на тај начин добијене велике обрадиве површине, откуп регалних шума, отварање среског суда и пореске управе, брзојавне станице, градске штедионице, изградња приградске железнице између Будима и Сентандреје, изградња градске телефонске мреже итд.) Думча је још за живота слављен од својих суграђана. Нпр. једна од главних улица је названа по њему, компонован је марш у његову част, поклоњен му је скупопени сребрни писаћи сто који се данас чува у Музеју Војводине, у Новом Саду. Иако је број и проценат Срба у то време у Сентандреји већ јако опао (на око 600 душа и на око 15% становништва), захваљујући позитивној политици Думче, Срби су у граду одржали до почетка 20. века доминантан положај. На улици се свугде могла чути српска реч, у управи града Срби су држали кључне позиције, али су и српски порески обвезници уплаћивали половину пореза у граду што је указивало на економску моћ преосталог српског грађанства.

(5) Евген Думча је паралелно са градоначелништвом обављао и функцију председника српске црквене општине у граду доприносећи финансијској и имовинској стабилности ове изузетно важне установе месне српске заједнице у условима иначе општег материјалног опадања српства у граду. Думча је био један од највиђенијих чланова управе Будимске епархије (потпредседник епархијске скупштине, члан административног одбора) који је својим финансијским саветима и прилозима знатно допринео успеху рада епископа Лукијана Богдановића, а затим и Георгија Зубковића. (...)

(6) Думча је на саборима имао не само угледне функције, него и запажену улогу, пре свега када су се решавала финансијска питања. У политичком животу Срба у Монархији припадао је умеренијој слободоумној струји на челу са Михаилом Политом Десанчићем. Једно време био је и члан руководства Српске народне либералне странке. Био је носилац

---

високог државног одликовања које је пре свега добио за заслуге на челу града Сентандреје (члан витешког реда Фрање Јосифа I).

(7) Са супругом Петронелом живели су у хармоничном браку, али нису имали порода. Као имућни грађани, они су сматрали својом обавезом да прилозима, оснивањем заклада помажу сиромашним суграђанима и српским заједницама, установама. У Сентандреји су основали закладе и приликом разних јубилеја додељивали појединачну помоћ сиромашним српским породицама. Посебно су помагали рад школа и црквених општина у Будимској епархији. Дали су веома значајне прилоге за поправке храмова, обнову иконостаса и за изградњу савремених школских зграда, те за опрему школа у Ловри, Чипу, Бати, Калазу, Чобанцу и Сентандреји, као и у разним мањим барањским насељима.

(8) Помагали су и културни живот: дали су значајан прилог певачком друштву и читаоници „Јавор“ у Сентандреји. Када је крајем 1890-их настао у Загребу покрет за јачање економског положаја српског живља у Аустроугарској, Думча је заједно са својом супругом ускоро постао члан патроната друштва „Привредник“ који је бринуо о школовању сиромашне српске деце из целе Монархије стипендирањем и организовањем њиховог учења у занатским и трговачким радњама. Привредник је стајао и иза покрета српских земљорадничких задруга каквих је било и у Мађарској почетком 20. века, а за ову организацију се везује и настанак Српске банке као најзначајније српске финансијске установе у Аустроугарској. Думча је са својом супругом дао један од највећих појединачних прилога друштву „Привредник“.

(9) У функцији градоначелника Думча је са својом супругом из своје приватне имовине издвајао средства у добротворне сврхе не само за Србе, него и за остале сиромашне житеље Сентандреје разних националности (Немци, Словаци, Мађари) и конфесија (католици, реформати, Јевреји), као и разним њиховим удружењима и градским установама. (...)

*(Српски институт, Пера Ластућ)*

## Питања

1. Колико дуго је Евген Думча обављао функцију на челу града?

---

---

2 бода	
--------	--

2. Наведен је резиме два пасуса (1; 2) текста, али се у њему налази 5 грешака. Пронађи их и попуни табелу уписујући тачне и погрешене изразе, делове реченица.

Е. Думча као знаменити Србин био је пореклом Цинцарин, а у свом дугом животу дочекао је и крај Првог светског рата. Думчини преци су живели у Коморану још од 16. века где је тада већ била бројна српска заједница. Црквена општина чува печат још из 15. века. Думча је након завршетка школовања постао градоначелник Коморана и био је велики добротвор. У данашње време је међу Мађарима потпуно заборављен.

Погрешно	Тачно

5 бодова	
----------	--

3. Наведи објашњења наведених појмова из текста.(8)

Јавор: \_\_\_\_\_

Привредник: \_\_\_\_\_

Српска банка: \_\_\_\_\_

3 бода	
--------	--

4. Због чега је Е. Думча награђен почастима хабзбуршког двора?(6)

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

2 бода	
--------	--

5. Пронађи у пасусу (4) облике трпног глаголског придева, испиши их и одреди њихов род и број.

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

4 бода	
--------	--

6. Наведене појмове (7; 9) замени другом речју, речју истог или сличног значења.

конфесија: \_\_\_\_\_

житељ: \_\_\_\_\_

пород: \_\_\_\_\_

заклада: \_\_\_\_\_

4 бода	
--------	--

7. Када је Думча постао градоначелник? Образложи свој одговор. (3)

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

4 бода	
--------	--

8. На који начин су Е. Думча и његова жена помагали сиромашнијим Сентандрејцима?  
(7)

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

4 бода	
--------	--

9. Одреди које су гласовне промене извршене у наведеним речима. (5)

важне: \_\_\_\_\_

српства: \_\_\_\_\_

потпредседник: \_\_\_\_\_

прилозима: \_\_\_\_\_

4 бода	
--------	--

10. Захваљујући чему су Срби, насупротив опалом броју становништва остали дуго  
утицајни у Сентандреји? (4)

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

3 бода	
--------	--

11. Последњи пасус (9) се састоји од једне дуге сложене реченице. Измени је у просту (проширену) реченицу тако да сачуваш у њој најважније информације.

---

---

2 бода	
--------	--

12. Којим деловима текста би дао наведене наслове? Допиши поред наслова број одговарајућег пасуса.

Место својој за сву децу: \_\_\_\_\_

Радни напори се награђују: \_\_\_\_\_

Далека прошлост: \_\_\_\_\_

3 бода	
--------	--

Укупно: 40 бодова	
-------------------	--

### АРГУМЕНТИСАЊЕ ИЛИ ФУНКЦИОНАЛНА ПИСМЕНОСТ

Изабери један од два задатка:

А) У последње две деценије су и издавачке куће прошле кроз иновације: појавиле су се књиге у електронском облику. Да ли ће штампане књиге полако нестати, а са њима и књижаре? Изнеси своје мишљење у вези с тим. Свој став поткрепи аргументима.

Б) Предузеће у којем си желео да се запослиш објавило је конкурс за радно место за које ти имаш одговарајућу квалификацију. Напиши мотивационо писмо за предузеће. Приликом састављања текста обрати пажњу на формалне и садржајне особитости мотивационог писма.

*Обим рада је 120-200 речи.*

---

---

---

---

---



	pontszám	
	maximális	elért
Szövegértés	<b>40</b>	
Szövegalkotási feladat: Érvelés <i>vagy</i> gyakorlati szövegalkotás	<b>10</b>	
<b>Vizsgapont összesen</b>	<b>50</b>	

\_\_\_\_\_

dátum

\_\_\_\_\_

javító tanár

	pontszáma <b>egész számra</b> kerekítve	
	elért	programba beírt
Szövegértés		
Szövegalkotási feladat: Érvelés <i>vagy</i> gyakorlati szövegalkotás		

\_\_\_\_\_

dátum

\_\_\_\_\_

dátum

\_\_\_\_\_

javító tanár

\_\_\_\_\_

jegyző

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!



**ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. május 11.**

# **SZERB NEMZETISÉGI NYELV ÉS IRODALOM**

## **KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA**

**2020. május 11. 8:00**

## **II. MŰÉRTÉLMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS**

Időtartam: 150 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA**

**ОД ДАТИХ ЗАДАТАКА ИЗАБЕРИТЕ ЈЕДАН И РЕШИТЕ ЈЕДАН ПРЕМА  
ИНСТРУКЦИЈАМА  
(400-800 речи)**

**А)  
КЊИЖЕВНА АНАЛИЗА**

**Улога мостова у стваралаштву Иве Андрића. Андрић је неколико својих књижевних дела посветио мостовима. Која њихова својства истиче у својим делима? Представи дело у којем је мост главни лик. О којој људској особини сведочи подизање мостова?**

Од свега што човек у животном нагону подиже и гради, ништа није у мојим очима боље и вредније од мостова. Они су важнији од кућа, светији, јер су општији, од храмова. Свачији и према сваком једнаки, корисни, подигнути увек смислено, на месту на ком се укршта највећи број људских потреба, истрајнији су од других грађевина и не служе ничем што је тајно или зло. Велики камени мостови, сведоци ишчезлих епоха кад се другојачије живело, мислило и градило, сиви или зарудели од ветра и кише, често окрзани на оштро резаним ћошковима, а у њиховим саставцима и неприметним пукотинама расте танка трава или се гнезде птице. Танки железни мостови, затегнути од једне обале до друге као жица, што дрхте и звуче од сваког воза који пројури; они као да још чекају свој последњи облик и своје савршенство, а лепота њихових линија откриће се потпуно очима наших унука. Дрвени мостови на уласку у босанске варошице чије изгледане греде поигравају и звече под копитама сеоских коња као дашчице ксилофона. И, најпосле, они сасвим мали мостићи у планинама, у ствари једно једино овеће дрво или два брвна прикована једно уз друго, пребачени преко неког горског потока који би без њих био непрелазан. По два пута у години горска бујица односи, кад надође, та брвна, а сељаци, слепо упорни као мрави, секу, тешу и постављају нова. Зато се уз те планинске потоке, у затокама међу стенама, виде често ти бивши мостови; леже и труну као и остало дрво наплављено ту случајем, али та затесана брвна, осуђена на огањ или труљење, издвајају се од осталог наноса и подсећају још увек на циљ коме су служила.

Сви су они у суштини једно и подједнако вредни наше пажње, јер показују место на коме је човек наишао на запреку и није застао пред њом, него је савладао и премостио како је могао, према свом схватању, укусу, и приликама којима је био окружен.(...)

Тако, свуда на свету, где год се моја мисао крене или стане, наилази на верне и ћутљиве мостове као на вечиту и вечно незасићену људску жељу да се повеже, измири и споји све што искрсне пред нашим духом, очима и ногама, да не буде дељења, противности ни расанка.

*(И. Андрић: Мостови, одломак)*

**Б)**

## **КЊИЖЕВНА ПАРАЛЕЛА**

**Лик мајке приказан у народној књижевности и у писаној књижевности. Прикажите како је мајка представљена у народној епској песми, а какав је доживљај мајке у приповедачком раду Лазе Лазаревића. У свом раду осврните се на сличности и на разлике у уметничком обликовању.**

### **Смрт мајке Југовића**

(одломци)

Мили боже чуда великога  
кад се слеже на Косову војска.  
У тој војсци девет Југовића  
И десети стар Јуже Богдане.  
Бога моли Југовића мајка  
Да јој бог да очи соколове  
И бијела крила лабудова  
Да одлети на Косово равно  
И да види девет Југовића  
И десетог стар Југа Богдана.  
Што молила бога домолила  
Бог јој даде очи соколове  
И бијела крила лабудова  
Она лети на Косово равно  
Мртвих нађе девет Југовића  
И десетог стар Југа Богдана.  
И поред њих девет добрих коња  
Поред коња девет љутих лава  
И поред њих девет бојних копља  
Око копља девет соколова.  
И завришта девет добрих коња  
И залаја девет добрих лава  
И закликће девет соколова  
Ал ту мајка тврда срца била  
Да од срца сузе не пустила. (...)  
Моја руко, зелена јабуко  
где си расла, где си устргнута  
А расла си на криоцу моме  
Устргнута на Косову равну.  
И ту мајка одољет не могла  
Препуче јој срце од жалости  
За својијех девет Југовића  
И десетим стар Југом Богданом.









		pontszám	
		maximális	elért
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés	<b>40</b>	
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	<b>10</b>	
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	<b>25</b>	
	Nyelvi minőség	<b>15</b>	
Helyesírás		<b>8</b>	
Íráskép		<b>2</b>	
<b>Az írásbeli vizsgarész pontszáma:</b>		<b>100</b>	

\_\_\_\_\_ dátum

\_\_\_\_\_ javító tanár

		pontszáma <b>egész számra</b> kerekítve	
		elért	programba beírt
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség		
	Nyelvi minőség		
Helyesírás			
Íráskép			

\_\_\_\_\_ dátum

\_\_\_\_\_ dátum

\_\_\_\_\_ javító tanár

\_\_\_\_\_ jegyző